

Dette er en kort introducerende tekst til forløbet "At være menneske". Den giver et bud på nogle af de begreber, der kan være centrale for dette emne; væsen, fornuft, bevidsthed, livsanskuelse, natur, dualisme m.fl. Nogle af disse begreber og andre, vil vi arbejde med i forløbet, med udgangspunkt i spørgsmålet, der stilles: "Hvad karakteriserer eller udmærker mennesket til forskel fra andre væsner?"

Filosofien om mennesket

Filosofien om mennesket rummer først og fremmest det centrale verdensanskuelsesmæssige spørgsmål om, hvad for en slags væsen mennesket er. Det er nemlig klart, at mennesker adskiller sig fra, hvad der ellers findes i verden. Der findes mange slags ting, men det er kun mennesker, der ved at de findes, og at de en dag ikke længer vil eksistere. Spørgsmålet er derfor, om vi dybest set er af grundlæggende samme beskaffenhed som sten, træer og dyr, om vi kan begribes med principielt de samme begreber som andre ting, eller om vi er væsener, der så at sige rager ud af naturen, fx. på den måde, at vi ikke kan forstås som indbefattet i naturens almindelige årsagssammenhæng.

Spørgsmålet om mennesket står også centralt i livsanskuelsesmæssig henseende. Alle spørgsmål om, hvordan vi bør leve, må først og fremmest besvares ud fra ideen om, hvad mennesket er for en slags væsen.

Omdrejningspunktet for filosofien om mennesket er altså spørgsmålet: Hvad karakteriserer eller udmærker mennesket til forskel fra alle andre væsner? Eller mere åbent: Er der i virkeligheden nogen afgørende forskel på et menneske og fx. en hund? Det er i hvert fald sikkert, at man ikke kan drøfte det netop stillede spørgsmål med sin hund.

Ud fra denne enkle overvejelse bliver det forståeligt, at man i filosofiens historie først og fremmest har besvaret spørgsmålet om menneskets natur med en henvisning til *fornuften* som det afgørende for mennesket. Mere problematisk er det imidlertid, at man samtidig er kommet til at sætte et skarpt skel mellem fornuften på den ene side og det dyriske (behov, drifter, følelser) på den anden side. Denne opfattelse af mennesket som en tvedelt størrelse bestående af sjæl og legeme går helt tilbage til den græske filosofi. Ved indgangen til den nyere tid (omkring 1500), nyformuleredes denne dualisme mellem sjæl og legeme. Man satte et skarpt skel mellem de ydre ting og de indre mentale billeder af tingene. Det centrale problem bliver nu at redegøre for, hvordan bevidstheden overhovedet kan komme i kontakt med en væsensforskellig omverden. Erkendelsesteorien kommer derfor i nyere tid i centrum for filosofien.

Afsnittet er hentet fra "Filosofien om mennesket", Pahuus, Mogens m.fl., Gjellerup & Gad 1989, s. 9-10